

ศึกษา ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ในการจัดทำหลักเกณฑ์และการตรวจสอบพันธุ์พืชเพื่อรองรับ
การคุ้มครองพันธุ์พืช ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

Study of Botany to Create the Test Guidelines and DUS Test for New Plant Variety

Under Plant Variety Protection Act. B.E. 2542

จิระศักดิ์ กิริติคุณากร¹ ชุติมา รัตนเสถียร¹ เบลูจวรรณ จำรูญพงษ์¹
ธิดากุล แส่นอุดม¹ วาสนา มั่งคั่ง¹ รุ่งทิวา ธนาชาติ¹
ปาน ปานขาว¹ วราภรณ์ ทองพันธ์¹ พรเทพ ท้วมสมบูรณ์¹
ณัฐวดี กฤษสมักร¹ จารุวรรณ จาคีเสถียร¹

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบพันธุ์พืชทั้งหมด 12 ชนิดพืช เพื่อรองรับการคุ้มครองพันธุ์พืชตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 พืชดังกล่าวเป็นพืชที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ประกาศกำหนดเป็นพันธุ์พืชใหม่ที่จะได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมาย รวม 12 ชนิดคือ ชวนชม (*Adenium* spp.) บอนสี (*Caladium bicolor* Vent.) น้อยหน่า (*Annona squamosa* L.) ฝรั่ง (*Psidium guajava* L.) ขนุน (*Artocarpus heterophyllus* Lamk.) มะเฟือง (*Averrhoa carambola* L.) กลุ่มมะปราง (*Bouea* spp.) กล้วย (*Musa* spp.) สับปะรด (*Ananas comosus* (L.) Merr.) แดงเทศผิวเรียบและแดงเทศลายนูน (*Cucumis melo* L. cv. *Cantaloupensis* and *Cucumis melo* L. cv. *Reticulatus*) ยูคาลิปตัส (*Eucalyptus* L.) และฝ้าย (*Gossypium* L.) พืชที่จะจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ต้องมีการจัดทำหลักเกณฑ์เพื่อใช้ในการตรวจสอบพันธุ์พืชที่จดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช จำเป็นต้องเสนองานวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะทางพฤกษศาสตร์ในการจัดทำร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบพันธุ์พืช ดังกล่าว โดยศึกษาจากลักษณะทางพฤกษศาสตร์ และศึกษามาตรฐานการตรวจสอบพันธุ์พืชใหม่ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (UPOV) ที่กล่าวถึงมาตรฐานอย่างเป็นสากล การศึกษาขั้นต่อไปโดยนำข้อมูลทั้งสองมาสังเคราะห์เป็นร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบพันธุ์พืชทั้ง 12 ชนิด และแต่ละชนิดพืชจะมีคณะทำงานเพื่อพิจารณาร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบพันธุ์พืชแต่ละพืชที่สังเคราะห์ขึ้นให้เกิดความสมบูรณ์ จากนั้นจึงนำร่างหลักเกณฑ์ฯ ที่ผ่านคณะทำงานในแต่ละพืช มาทดลองใช้ในแปลงปลูกพืชจริง พร้อมกับปรับเปลี่ยนร่างหลักเกณฑ์ฯ บางส่วน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติในภาคสนามได้ อย่างสมบูรณ์ พบว่าได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์ชวนชมที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 69 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 35 พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์บอนสีที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 49 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 40 พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบ

¹ สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

ลักษณะประจำพันธุ์น้อยหน้าที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 58 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 13 พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์ฝรั่งที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 49 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 7 พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์ขนุนที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 52 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 14 พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์มะเฟืองที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 51 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 14 พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์กลุ่มมะปรางที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 43 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 10 พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์กล้วยที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 77 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 80 พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์สับปะรดที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 70 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 20 พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์แตงเทศผิวเรียบและแตงเทศลายนูน ที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 49 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง - พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์ยูคาลิปตัสที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 88 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 13 พันธุ์ ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบลักษณะประจำพันธุ์ฝ้ายที่สามารถประเมินได้ทั้งสิ้น 53 ลักษณะ และจำแนกพันธุ์ได้ถึง 6 พันธุ์ จากผลการทดลองในครั้งนี้ได้ร่างหลักเกณฑ์การตรวจพันธุ์พืชของพืชทั้ง 12 ชนิดที่กล่าวไว้แล้วในข้างต้น ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยเสนอต่อกรมวิชาการเกษตรให้ออกเป็นประกาศกรมวิชาการเกษตร กับระเบียบกรมวิชาการเกษตร เพื่อใช้ในการตรวจสอบพันธุ์พืชใหม่ สำหรับพันธุ์พืชที่รัฐมนตรีประกาศจำนวน 12 ชนิด และมีผู้ใช้บริการหลักเกณฑ์ดังกล่าวถึง 433 คำขอ และสามารถจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ได้แล้ว 9 พันธุ์ การศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นบรรทัดฐานเพื่อให้การศึกษาในรูปแบบดังกล่าวได้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดความรวดเร็ว สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการรองรับ เข้าสู่มาตรฐานสากลในระดับอาเซียนที่เราจะต้องดำเนินการต่อไปในอนาคต